

“...глибше окреслює правдиву істоту і роллю їх” [3, 151]. Про основні й пояснювальні члени речення детальніше йдеться в другій частині “Складні української мови”.

Для основних членів автор вживає терміни *підмет* – “головний діяч речення” і *присудок* – “його діяльність”. Різновиди підмета відповідно до способу вираження: *займенниковий, прикметниковий, числівниковий, діємниковий (інфінітивний)*. Окремий вид підмета – *плеонастичний*: “...до йменникового підмета додається підмет займенниковий, перший стає зовсім самостійним...” [4, с.16]. *Присудок* буває *простим і складеним*.

До пояснювальних членів автор відносить додаток – *пояснення йменникове* (інший термін – *об’єкт*), означення – *пояснення прикметникове* (або *атрибут*) та обставину – *пояснення прислівникове*. Для позначення різновидів об’єктів є терміни *прямий і непрямий*, як і в сучасній термінології. Об’єкти, виражені непрямим відмінком з прийменником, названо терміном *релятивні об’єкти*. Такий об’єкт, який стосується свого дієслова-присудка, називається *придієсловним*. В іншому разі це буде об’єкт *непридієсловний – прийменний* (такий, що залежить від іменника), *приприкметниковий*, або навіть *приприслівниковий* (такий, що залежить від прикметника чи прислівника).

У підсумку Іван Огієнко зазначає, що вивчення складні є дуже важливим і останнім часом надзвичайно сильно йде вперед, хоча ще багато прогалин, які необхідно заповнити. Для полегшення праці філолога, який досліджуватиме складню, автор подає у частині першій цілий розділ “Складневої бібліографії”, де перелічено багато праць російських, польських, німецьких, чеських учених [3, 185].

Кожне дослідження починається з вивчення праць попередників. Іван Огієнко подав цінний матеріал для вивчення синтаксичної і граматичної термінології загалом. Його історичний словник – це посібник із термінотворення, одна з перших спроб підсумувати історію граматичної термінології, а “Складня української мови” – це одна з перших спроб систематизувати синтаксис і його термінологію.

Список використаних джерел

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 607 с.
2. Москаленко Н. А. Нарис історії української граматичної термінології. – К.: Рад. школа, 1959. – 224 с.
3. Огієнко І. Складня української мови. – Ч. I. – Жовква, 1935. – 195 с.
4. Огієнко І. Складня української мови. – Ч. II. – Жовква, 1938. – 239 с.
5. Огієнко І. Українська граматична термінологія: Історичний словник української граматичної термінології з передмовою про історію розвитку її. – К., 1908. – 79 с.

Анотація. У статті розглянуто синтаксичну термінологію в працях Івана Огієнка, окреслено авторське бачення головних проблем української граматичної термінології загалом, його основні принципи термінотворення.

Ключові слова: термін, мовознавча термінологія.

Summary. The article deals with syntactical terms used in the scientific works by I.Ogijenko, gives author’s description of the main problems in the Ukrainian grammatical terminology in general and fundamental rules of terms creation.

Key words: term, linguistic terminology.

УДК 811.112.22366 + 811.161.22366

Чистяк О.О.

ГРАМАТИЧНИЙ РІД ТА СТАТЬ У ГЕНДЕРНОМУ АСПЕКТІ

Важливою темою мовознавчих дискусій є питання співвідношення граматичного роду та статі [7; 10; 12; 13]. У німецькомовному лінгвістичному дискурсі вказана проблематика має давню традицію: починаючи з 70-х років ХХ століття, коли представниці феміністичної лінгвістики вперше гостро порушили зазначене питання у зв’язку з критикою андроцентризму взагалі та переглядом одиниць мовної системи щодо наявності асиметрії в плані його вербального відображення. Проте, не зважаючи на значну кількість робіт, присвячених розгляду взаємозв’язку категорій роду та статі [2; 5; 7; 10; 12], та наявність сучасних емпіричних розвідок, покликаних підтвердити чи спростувати різні гіпотези лінгвістів щодо кореляції граматичного роду та статі, дискусія досі не завершена, а розвивається циклічно. Як справедливо зазначає Г. Горні, аргументи та протиаргументи повторюються на кшталт ритуалу [цит. за 11, 53].

Цікаво, що на вітчизняному просторі, де активно розвиваються гендерні дослідження і деякі з них, на думку вчених А. Кириліної та Д. Добровольського, досить часто інтерпретують факти політично ангажовано – з погляду феміністичної лінгвістики [1, 20], питання взаємозв'язку категорій граматичного роду та статі не знайшло широкого відображення та висвітлювалось передовсім у руслі традиційного мовознавства [2; 5].

Актуальність досліджуваної теми зумовлено інтенсифікацією гендерних досліджень у вітчизняному науковому просторі, та переглядом в цьому напрямку окремих одиниць мовної системи та категорій. Тому висвітленню питання співвідношення граматичного роду та статі у гендерному аспекті присвячено пропоновану статтю. У зв'язку з цим видається доцільним з'ясувати наступні питання: у чому полягає суть мовознавчої дискусії щодо кореляції роду та статі; що спільного та відмінного у трактуванні порушених питань німецькими та українськими мовознавцями на сучасному етапі.

Дискусія, що розгорнулася переважно у німецько- та англомовному лінгвістичному дискурсі, базується на різних поглядах традиційної лінгвістики та феміністичної критики мови щодо взаємозв'язку між категоріями граматичного роду та статі, згідно з якими потрібно розрізняти категорії граматичного роду (Genus/grammatisches Geschlecht), так званого природного роду – біологічної статі (Sexus/natürliches Geschlecht) та соціальної статі – гендеру (Gender/soziales Geschlecht) [9, 60-63].

Категорія роду із субкомпонентами чоловічого (Maskulinum), жіночого (Femininum) та середнього родів (Neutrum) є класифікаційною ознакою, несемантичною, інгерентною властивістю іменної частини мови, яка на морфологічно-синтаксичному рівні вимагає узгодження щонайменше між двома членами речення. Один із цих членів речення – іменник – не змінюється за родами, тобто для нього ця категорія є інваріантною, а інший член речення – переважно артикль, прикметник чи займенник – узгоджуються з іменником у роді, тобто виявляє варіативні морфологічні ознаки одного з трьох родів. Пор.: нім. *eine gesunde Pflanze... sie; ein gesunder Baum... er; ein gesundes Tier... es*; укр. *гарна квітка... вона; гарне дерево... воно; гарний стіл... він*. Оскільки гендерний підхід передбачає розгляд питань, пов'язаних із мовним вираженням осіб обох статей, релевантними для дослідження вбачаємо іменники чоловічого та жіночого родів як назви осіб (НО) чоловічої та/або жіночої статі.

Загальновідомо, що у багатьох мовах, яким властива категорія роду, при позначенні осіб родинного кола спостерігається узгодження між родом та статтю, пор.: укр. *мати/сестра* (ім. ж. р. / жіноча), *батько/брат* (ім. ч. р. / чоловіча); нім. *der Bruder/der Onkel* (m/männlich), *die Schwester/die Tante* (f/weiblich) тощо. Саме через симетрію формального та змістового вираження лінгвістичну категорію роду (Genus) пов'язують часто із позамовною категорією статі (Sexus).

Проте, крім іменників НО родинного кола, виділяють іменники на позначення осіб за професіями, посадами, видами діяльності, яким властива непослідовність в узгодженні роду та статі референта. Вона виявляється в українській та німецькій мовах майже однаково. В українській мові іменники, які позначають осіб за видом діяльності, місцем проживання, національністю та ін., більшість із яких існує у формі **чоловічого** роду, можуть позначати 1) осіб чоловічої статі, 2) осіб безвідносно до статі, 3) осіб жіночої статі. У першому випадку наявна симетрія між формою та значенням, у третьому – асиметрія. У разі, коли такі іменники позначають осіб безвідносно до статі, “традиційно йдеться про нейтралізацію семантики статі і появу додаткового узагальнено-номінативного значення” [5, 11].

1) “...позаду ветеранів праці йшла невелика група молодих, але вже втомлених злиднями випускників педінститутів” [4, 42].

Подібне спостерігаємо у граматиці німецької мови: “Besonders bei Berufsbezeichnungen und Substantiven, die den Träger der Handlung bezeichnen (Nomina agentis), verwendet man die maskuline Form vielfach auch dann, wenn das natürliche Geschlecht unwichtig ist oder männliche und weibliche Personen gleichermaßen gemeint sind. Das Maskulinum ist hier neutralisierend bzw. verallgemeinernd (“generisch”)” [8, 200].

2) “Soviel wir wussten, war es eine Art Privatirrenanstalt für leichtkranke, reiche **Patienten**, – aber sicher war ein **Arzt** da und ein **Verbandsraum**” [6, 207].

Додамо, що узагальнено-номінативну функцію (УНФ) можуть виконувати також займенники чоловічого роду *man, jeder, jederman, niemand, einer, той, кожен, один* тощо. Крім того, як і в українській мові, у німецькій мові на синтаксичному рівні узгодження займенників у цій функції відбувається не семантично – за статтю референта, а граматично. Порівняймо уривок з діалогу між закоханими стосовно невиліковної хвороби жінки, де говорить жінка:

3) “Wenn **man** so liegt, denkt **man** über manches nach. Und vieles kommt **einem** sonderbar vor, was **man** sonst gar nicht beachtet... Dass **man** sich so liebt wie wir, und dass trotzdem **einer** stirbt” [6, 324].

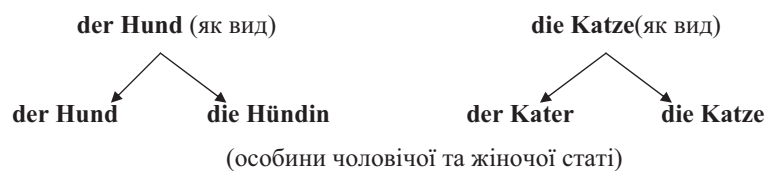
Вказана функціональна асиметричність родових форм наштовхнула представниць феміністичної лінгвістики на пошуки інших асиметрій, зокрема в англійській мові, що, в свою чергу, призвело до появи поняття соціальної статі. Без сумніву, іменники на зразок *a lawyer, a*

typist можуть вживатися в узагальнено-номінативній функції, оскільки категорію роду в англійській мові виражають не іменники, а займенники *he* та *she*. Референтом у такому випадку може виступати, в принципі, особа і чоловічої, і жіночої статі, пор.: *a lawyer...he/she, a typist...he/she*. Проте, за М. Геллінгер, на основі існуючої соціальної ієрархії, розвинулись стереотипні уявлення щодо того, особа якої статі переважно працює адвокатом чи секретарем, пор. в узусі: *a lawyer...he, a typist...she*. Тому іменникам зазначеної ЛСГ приписується ознака “в загальному чоловіча стать” або “в загальному жіноча стать”, що відображає суспільні відносини в цілому. Таким чином, властивість іменників, викликати референції на основі статі-прототипа позначається як соціальна стать.

Якщо взяти до уваги, що соціальною статтю більшості НО за діяльністю є чоловіча (див. нижче), то виникають сумніви, чи може форма чоловічого роду бути засобом вираження особи жіночої статі. Отже, центральним об'єктом критики мови фемінізмом є так званий “*generisches Maskulinum*” – іменник або займенник чоловічого роду в УНФ – як структурний принцип мови.

Як вже зазначалось, у дискусії щодо відношення категорій граматичного роду та статі, можна виділити два протилежних напрямки: традиційний та феміністичний. Перший наполягає передовсім на дотриманні традиційних правил, які виділяють у іменників чоловічого роду на позначення осіб за діяльністю, професією тощо узагальнено-номінативну функцію (УНФ). Інший трактує функціональну асиметрію іменників НО жіночого та чоловічого роду як прояв дискримінації, тому наполягає на перегляді та/або зміні певних правил. В цілому ці контраверсні погляди базуються на наступних аргументах:

Граматичний рід та стать у родових мовах не мають нічого спільного. Віднесення іменника до певного роду відбувається випадково та спонтанно, про що свідчить родова парадигма іменників назв столових приборів: *der Luffel, die Gabel, das Messer*. Також зазначається про наявність у німецькій мові непослідовності при визначенні роду іменників видових назв по відношенню до родових (йдеться про явище гіпонімії) [9, 94], пор.:

Тому не дивно, що також люди позначатимуть себе словом із граматичною формою, відмінною від їхньої статі.

Згідно з другим поглядом, для всієї ЛСГ іменників, що позначають осіб, властивий принцип узгодження між граматичним родом та статтю. До того ж, мова володіє засобами для специфікації роду більшості іменників зазначеної ЛСГ. Тому обґрунтовувати потрібно саме відхилення від принципу узгодження, а не його дотримання.

Оскільки вивчення гендеру як соціально культурного конструкту та всього, що з ним пов'язане вимагає комплексного підходу [3, 25], – розглянемо аргументи кожної з сторін детальніше, залучаючи факти та результати сучасних емпіричних досліджень з інших дисциплін.

Аналізуючи значну кількість доказів проти вживання іменників чоловічого роду в УНФ, Л. Ермен виділяє три основних аспекти: а) неоднозначність зазначеної форми слова; б) проблеми референції; в) іменник чоловічого роду в узагальнено-номінативній функції виражає нерівноцінність жінок та чоловіків, а саме меншовартість жінок [10].

З. Трьомель-Плютц (1978), зазначає, що узагальнене вживання іменника, напр. *der Zuhörer* (як тип), *der Mensch* (як вид), *der Arzt* (у загальному) і т. д., а також неозначено-особових займенників, таких як *jeder, jemand, man, wer* – так зване статево неозначене, тобто при цьому не розрізняється, чи текст стосується жінок чи чоловіків, і застосовується особливо там, де стать референта не важлива, або ж йдеться про змішану групу осіб [13, 57]. Це твердження не суперечить традиційному визначенню узагальнюючої функції іменників чоловічого роду [8, 200].

Проте ідентичність форм іменника чоловічого роду з узагальнено-номінативною та статево-означуваною функцією та відсутність у структурі мови засобів для конкретизації того, яку саме функцію виконує іменник чоловічого роду в реченні, утруднюють розуміння тексту, тобто не відомо чи взагалі йдеться про особи жіночої статі. Отже, іменникам чоловічого роду приписується подвійна можливість інтерпретації, “і в обох випадках чоловіки знаходять своє експліцитне відображення у тексті, на відміну від жінок, для яких експлікація статі можлива лише у формі жіночого роду” [13, 58]. Тому жінкам доводиться здійснювати додаткову когнітивну роботу, щоб у реченні типу “*Jeder Passagier möge seinen Platz identifizieren*”, опираючись на контекст та інші доступні маркери зрозуміти, чи вони маються на увазі [пор. 11, 42].

Численні розвідки англомовних психолінгвістів: М. Гамільтон, Б. Гантер, С. Стюарт-Сміт (1992), Д. Гайд (1984), Д. Молтон, Г. Робінзон та К. Еліас (1978) [12, 133] – доводять, що

референтами статево-нейтральних НО в переважній більшості виявляються чоловіки. Так, до прикладу, вчені Д. Фулкерсон та Д. Маккей провели ряд експериментів, результати яких наступні: 87% опитуваних не вважали, що так зване генералізуюче *he* містить сему “особа жіночої статі”; 99 % зазначили, що *he* чітко пов’язане з концептом “чоловічий”, а не “жіночий” [9, 37]; це явище в англійській мові отримало назву “male bias” [9, 61].

Значний внесок також становлять роботи сучасних німецькомовних авторів щодо референційного потенціалу іменників чоловічого роду з УНФ, передовсім Д. Штальберг та С. Чесни, соціопсихологів університету в Мангаймі. Взявши до уваги аргументи представників традиційного напрямку, що дослідження феміністок “другої хвилі” (70-80-ті роки) німецькомовного матеріалу проводилось не комплексно та не на достатньому матеріалі, вони поставили собі за мету за допомогою різних підходів та експериментів довести, що жінки виключаються із процесу когнітивної інтерпретації тексту при вживанні “generisches Maskulinum” [12, 133]. Для більшої об’єктивності результатів авторки дослідили також референційний потенціал статево-нейтральних (*die Studierenden, die Lehrkraft*) та сплітингових форм (*der/die Student/in, der/die WissenschaftlerIn*).

Не вдаючись до опису постановки експериментальної частини, зазначимо, яких результатів досягли науковці: у всіх 4-х експериментах вживання іменника чоловічого роду в УНФ призвело до меншої (не так різко як в англійській мові) референції до осіб жіночої статі на відміну від осіб чоловічої статі. Проте не все так однозначно. Респонденти чоловічої статі реагували на усі форми іменників однаково, тобто у них послідовно виникали асоціації з чоловіками. А у жінок найменше асоціацій “особа жіночої статі” викликали генералізуючі форми, а найбільше і подекуди переважно – гендерно-специфічні альтернативні форми (*der/die WissenschaftlerIn*). Тобто виявилось протилежне явище – так зване “female bias” [12, 137].

З одного боку, частково підтвердилась вказана вище вихідна гіпотеза про те, що референтами іменників чоловічого роду з УНФ в переважній більшості виявляються чоловіки; з другого боку й інша, а саме, що жінки сильніше реагують на альтернативні форми через симпатію до пропонованих форм елімінації сексизму, що вже не є суто мовним чинником.

Проблеми референції та вище вказана функціональна асиметрія іменників чоловічого та жіночого роду дозволила представницям феміністичної лінгвістики стверджувати, що іменники чоловічого роду з УНФ (*das generische Maskulinum*) замість нейтральності продукують соціальну дискримінацію, соціальний сексизм [11, 43]. З. Трьомель-Пльтц висловлює думку, що більшість мовців не усвідомлює неоднозначності цих форм, використовуючи їх з метою виключення жінок з контексту, при цьому залишаючи можливість сказати, що все-таки жінки мались на увазі [13, 59].

Третім аспектом аргументації феміністичної лінгвістики є вираження іменником чоловічого роду в УНФ нерівноцінності жінок і чоловіків, а саме меншовартості жінок, та пов’язана з цим теорія маркованості. Назви жінок, на відміну від своїх відповідників чоловічого роду, є маркованими на формальному (*Arbeiter “-“ / Arbeiterin “+“*) і змістовому рівнях: додаткові негативні конотації у лексичному значенні багатьох жіночих форм, пор.: *секретар – секретарка*. Це визначає і маркованість жіночих форм в дистрибуції. Немарковані чоловічі назви мають ширшу сферу вживання саме завдяки іменникам чоловічого роду з УНФ.

Оскільки за теорією маркованості усе немарковане є нормою, а марковане відхиленням, чоловіче виступає як загальне, типове, нормальне, позитивне, а жіноче – як особливе, нетипове, відхилення від норми, негативне. Це ієрархічне відношення дискутується у феміністичній лінгвістиці як “MAN-Prinzip” – male as norm- тобто андроцентричність мови [11, 42].

Як зазначалось, форми іменника чоловічого роду з узагальнено-номінативною та статево-означуваною функцією ідентичні. Цілком зрозуміло, що перша форма мала б викликати асоціації перш за все з особами чоловічої статі, і одночасно надавати можливість референції до осіб іншої статі. Це припущення “знову підтверджує думку про нерівноцінність жінок, а звідси мовний сексизм, оскільки жінки проявляються у системі мови на другому місці як “інша стать”” [13, 59]. Тому завдання ФЛ, як вважає авторка, “вказати на пункти у мові, де існує нерівність, як така, що чоловічий граматичний рід та чоловік (Mann) як референт є нормою, а жіночі форми з жінкою-референтом – відхилення” [13, 62].

З іншого боку, М. Геллінгер, аналізуючи дискурс феміністичної критики, справедливо зауважує суперечливість у застосуванні концепту маркованості щодо жінок [9]. Немаркованість зазвичай позначається знаком “-“, а маркованість, тобто наявність відмінної ознаки знаком “+“, пор.: (*Arbeiter “-“ / Arbeiterin “+“*). Це суперечить тезі про меншовартість жінок:

Чоловік = Немарковане = Норма = Позитивне “ “ “-“

Жінка = Марковане = Відхилення = Негативне “ “ “+“.

Окремою ланкою виступає історично-правовий аспект полеміки щодо кореляції граматичного роду та статі. Так, Ф. Браун наводить приклад про використання форми чоловічого роду

в судовій практиці для обмеження прав жінок [12, 140], а також про те, що в минулому форми жіночого роду використовувались для обґрунтування соціальної дискримінації при наданні нижчої заробітної платні жінкам, мотивуючи це виразом “*Arbeiterinnen sind keine Arbeiter*” [12, 138].

Вартою уваги є розвідка щодо категорії роду в діячності У. Дошешаль, яка виявила, що у граматиці німецької мови, починаючи з епохи Ренесансу, іменники жіночого та чоловічого роду мали тотожні функції, після війни 1945 з'явилась вказівка на генералізуючу функцію чоловічих форм, а вперше застосовується термін “*das generische Maskulinum*” лише 1995-го року. Разом з тим спостерігається поступова стереотипізація прикладів [7, 3-17].

Серед аргументів традиційної лінгвістики виділяємо два основних: а) вживання генералізуючої форми у випадку позначення осіб безвідносно до статі відповідає правилам німецької мови, оскільки граматичний рід та стать пересікаються у сфері НО за родинними відношеннями, але не є тотожними.

Варто згадати думку вітчизняного мовознавця А. Загнітка: “взаємодія системи граматичних родів іменника з номінативною категорією статі обумовлює виникнення омонімії граматичних форм, яка обумовлена синтаксичним рівнем мови, семантичною структурою іменників та комунікативними установками висловлення” [2, 16]. Як і представники німецькомовного традиційного напрямку, він визнає генералізуючу функцію іменників чоловічого роду, оскільки форма чоловічого роду професійної номінації віртуально не асоціюється з особою чоловічої статі, [2, 6]. Очевидно, що брак робіт щодо асоціацій, які викликають іменники чоловічого роду з УНФ щодо статі референта на матеріалі української мови, не дозволяє це ні підтвердити, ні спростувати. В цьому напрямку вбачаємо актуальність подальшої розробки теми. Також з метою об'єктивності варто вказати на подібність деяких тверджень лінгвіста з аргументацією ФЛ, а саме: функції омонімічних іменників чоловічого роду визначаються контекстом [2, 7], що утруднює процес ідентифікації статі референта.

б) ряд критичних зауважень стосується негативних аспектів при використанні гендерно коректних, за визначенням ФЛ, альтернатив. По-перше, пов'язана з традиційною практикою використання іменників чоловічого роду в УНФ обмеженість синтаксичної та семантичної дистрибуції іменників жіночого роду. По-друге, суперечливі результати психолінгвістичних експериментів, коли іменники жіночого роду, особливо із великою -І- (*StudentInnen*) викликали саме у жінок більшість реакцій “жіноча стать”, що дозволило говорити про так звані “female bias”; крім того, чоловічі форми викликали швидше уявлення про респондента-жінку ніж нейтральні [12, 138]. По-третьє, деякі подвійні форми утруднюють читання тексту та йдуть врозріз із правилами орфографії [10]; також зазначені гендерно-нейтральні форми, згідно з Г. Гентіг, акцентуючи асиметрію у мові, не усувають дискримінацію в суспільстві, а лише загострюють [цит. за 11, 55].

Не останнє місце серед критики аргументів ФЛ займає докір у політичній ангажованості, а звідси ненауковості основної маси робіт лінгвісток. Так, зважаючи на всі інтра- та екстра-лінгвістичні докази щодо статево-специфічної асиметрії у лексичному складі, словотворі а також семантиці німецької мови, представниці феміністичного напрямку ідентифікують пануючу мовну систему як дискримінуючу стосовно жінок – сексистичну [9, 10, 13].

Однак, опираючись на думку А. Загнітка, що у групі іменників чоловічого роду з омонімією ГФ “спостерігається тенденція послідовного розщеплення сем лексичної основи тільки в комунікативній одиниці [2, 16]”, тобто у сфері мовлення, а також на існування значної кількості інших позамовних факторів, не можливо чітко відповісти чи є “*generisches Maskulinum*” як структурний принцип мови дискримінацією жінок, оскільки усі негативні явища, окрім самої асиметрії форм та значень, виявляються на рівні слововживання (пор. нім. *sexistischer Sprachgebrauch*), комунікації та прагматики. Адже, залежно від цілей мовця та його стереотипних установок, мовлення в принципі може бути сексистичним, мова при цьому постає лише медіумом, тобто зберігачем та постачальником засобів для вираження дискримінації.

Тому припускаємо, що комплексний аналіз засобів вираження дискримінації на усіх мовних рівнях із залученням матеріалу більшої кількості мов дасть можливість зрушити з місця дискусію навколо кореляції між граматичним родом та статтю.

Список використаних джерел

1. Добровольский Д. О., Кирилина А. В. Феминистская идеология в гендерных исследованиях и критерии научности // Гендер как интрига познания: Сб. статей / Сост.: А. В. Кирилина. – М.: Рудомино, 2000. – 191 с.
2. Загнітка А. А. Соотношение формально-грамматического и семантического содержания в категории рода имен существительных (на материале современного украинского литературного языка): Автореф. дис. ... канд. фил. наук / Ордена трудового красного знамени ин-т языковедения им. А. А. Потебни АН УССР. – Киев, 1987. – 19 с.

3. Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвистических дисциплинах // Гендер и язык / Московский гос. лингвистический ун-т; Лаборатория гендерных исследований. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – 624с.
4. Компанієць О. Назустріч: Роман. – Львів: Кальварія, 2002. – 208с.
5. Мороз Т. Ю. Семантико-граматична асиметрія морфологічних категорій іменника: Автореф. дис. ... канд. філ. наук / Харківський національний пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 20 с.
6. Рэмарк Э. М. Три товарища: Книга для чтения на немецком языке. / Задания и комментарии Н. Л. Гильченко – СПб.: КАРО, 2005. – 352с. – (Originallektüre)
7. Doleschal U. Das generische Maskulinum im Deutschen. Ein historischer Spaziergang durch die deutsche Grammatikschreibung von der Renaissance bis zur Postmoderne // Linguistik online. – 2002. – ¹ 11. – 2/02. – Abrufbar unter: http://www.linguistik-online.de/11_02/doleschal.html
8. Duden “Grammatik der deutschen Sprache”// hrsg. u. bearb. von Günther Drosdowski in Zusammenarbeit mit Gerhard Augst. – 4., völlig neu bearb. u. erw. Aufl. – Mannheim; Wien; Zürich: Bibliografisches Institut, 1984. – 804 S.
9. Hellinger M. Kontrastive feministische Linguistik: Mechanismen sprachlicher Diskriminierung im Englischen und Deutschen / Marlis Hellinger. – 1. Aufl. – Ismaning: Hueber, 1990. – 174S. – Bibliogr.: 171-174.
10. Irmen L. Diskriminierung und Sprache. – Abrufbar unter: <http://www.sub.unibe.ch/master/sub/content/e6278/e13696/e16839/e16840/VortragBernNov.pdf>
11. Reiss K. Gender-Sprachbewusstsein bei Jugendlichen in Ost und West. – Königstein/Taunus: Ulrike Helmer Verlag, 2007. – 279 S. – Bibliogr.: 261-279.
12. Stahlberg D., Sczesny S. Effekte des generischen Maskulinums und alternativer Sprachformen auf den gedanklichen Einbezug von Frauen // Psychologische Rundschau. – 2001. – ¹ 52 – S. 131–140.
13. Trömmel-Plötz S. Frauensprache: Sprache der Veränderung. – 1. Aufl. – München: Verlag Frauenoffensive, 2007. – 219 S. – Bibliogr.: S. 213-219.

***Анотація.** Стаття присвячена розгляду двох контраверсних поглядів представників традиційної та феміністичної лінгвістики щодо правомірності вживання іменників чоловічого роду в узагальнено-номінативній функції. Встановлено недостатність психолінгвістичних експериментальних досліджень, особливо на матеріалі української мови.*

***Ключові слова:** іменник чоловічого роду, стать, узагальнено-номінативна функція, традиційна лінгвістика, феміністична лінгвістика.*

***Summary.** The article analyses two opposite opinions of the representatives of traditional and feminist linguistics about appropriateness of using masculine in the integrated nominal function. It has been established that nowadays there is the shortage of psycholinguistic experimental investigations of it especially in the Ukrainian language.*

***Key words:** masculine, sex, integrated nominal function, traditional linguistics, feminist linguistics.*

УДК 811.161.2'367.623.1

Чопик Я.М., Чопик М.П.

ДЕНОТАТИВНО–СИГНІФІКАТИВНА СУТНІСТЬ АД'ЕКТИВІВ – ПОХІДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

Інтенсивне дослідження прикметників у сучасній лінгвістиці проводиться з точки зору семасіології, дериватології, синтаксису, що в результаті розширює відомості про пропозиційну будову речення, комунікативну сутність мовних явищ. Причиною різних класифікацій морфологізованих ад'єктивів – прикметників є намагання вчених визначити певну кореляцію між їх синтаксичними і семантичними властивостями, співвідношення денотативного і сигніфікативного в їх семантиці. Це мотивується особливою номінативною природою ад'єктивної лексики, її ономасіологічним характером, оскільки прикметники надають назви якостям, властивостям, ознакам і атрибутам, притаманним предметам і явищам реального світу. На основі атрибутивної лінгвалізації формується своєрідна і архіважлива для людського буття і людського пізнання категорія якості.